

kő, és egy unikálisnak számító, kétszájú agyagedény került elő. Hét temetkezés is előkerült, melyekből hat házak közelében volt. Öt váz önálló sírgödörből került elő, és a két, agyagkitermelőben talált temetkezésnél is utólagos beásást feltételezünk. A sírok mind melléklet nélküliek voltak. A hetedik temetkezés egy különleges, cölöpépítményes sír, melynek közelében semmilyen neolitikus objektum nem került elő. A sírgödör lekerekített sarkú négyszög alakú, igen mély, padkás volt. A cölöpök a padkáig mélyedtek le (csak hármat sikerült megfogni belőlük a sarkok közelében). A temetkezés feltételezhetően középső neolitikus, bár a szintén oszlophelyes gorzsai és alsónyéki sírok mind a késő neolitikumból származnak.

A korai bronzkorhoz egy kutat kapcsolhatunk, melynek beültetéséből a kerámiatöredékek mellett kis méretű famaradvány is napvilágot látott. A késői bronzkor (pilinyi kultúra) települése – melyhez az ERD készítése során a lelőhelyet kötötték – a Vasonca-patak Ny-i partján található. Egy nagy méretű agyagkitermelő gödröt, 12 kisebb gödröt és felszíni házakra utaló 31 cölöplyukat sorolhatunk e településhez. Egy sekélyen megmaradt cölöplyuk aljából finom kannelúrákkal díszített, *omphalos* aljú füles csésze került elő, míg egy méhkas alakú gödör aljába mélyített cölöplyukban(?) szájjával lefelé fordítva egy behúzott peremű tálat találtunk.

Jelentős az a vaskorból származó településrészlet, mely az eddigi adatok alapján a preszkíta korhoz, esetleg a szkíta korhoz köthető. Öt-hat négyszögletes, félig földbe mélyített épület, valamint kisebb gödrök jelzik a vaskori közösség itt tartózkodását. A korszak jelentős lelete az S439 gödörből előkerült két, agancsból készült tárgy, melyek vasmaradványokat is tartalmaztak (balták?).

Az ásatás során 60 félig földbe mélyített épületet tártunk fel. Ezek jelentős része egy Kr. u. 4. századi, császárkori germán településhez tartozott. Változó nagyságú, négyszögletes, 2–6 oszlophellyel ellátott épületek, melyek ÉK-i sarkában kőből rakott kemencék omladékai kerültek elő, a kórákások alatt átégett platnival. Az egyik hosszénégyszög alakú épület nagy méretével és Ny-i részén a bútorok helyét jelző karólyukakkal említésre méltó jelenség közülük (S144), mint ahogy egy gazdag leletanyagot tartalmazó, 7×5 m-es nagyságú, több mint 150 cm mély műhelyépület (S431), vagy egy beomlott tetőszerkezet égett faelemeit tartalmazó ház is (S701). A császárkori leletek közül a széles peremű hombárok töredékei, a hullámvonaladisztes kerámiák, a bronzfibulák, valamint a római *terra sigillata* és üvegedények darabjai, valamint a római érmeek emelhetők ki.

A császárkori germán épületek környékén kisebb gödröket, négyszögletes tüzelőgödröket is feltártunk, előkerült továbbá két olyan, paticsomladékos cölöplyukakból álló terület, mely a közép-európai germán területeken szokásos nagy méretű, földfelszíni hosszúházak jelenlétére utalhat. Nem kevésbé jelentős a germánokhoz köthető két kút. Az egyikből (S256) római üvegcsésze töredéke, míg a másikkól (S236) fából készült vízmerítő kanál vagy ivócsanak került elő. Ez utóbbi valóban különleges leletnek számít hazai viszonylatban. A kút faszervezetes bélésének kisebb részlete szintén megmaradt. A függőleges oszlopok közötti vízszintes szerkezetet deszkaváz alkotta. (A feltárás befejeződése után felvetődött a kút és ezzel együtt a kanál vaskori keltezése is. A kérdés még nem tisztázott.)

Az ásatással párhuzamosan Bacskai István végzett műszeres leletfelderítést a területen a múzeum megbízásából. Az ő munkájából származik egy pávas veret is, mely egy kéttagú veret alsó tagja. A késő avar népesség hagyatéka, miként

a földbe mélyített épületek egy része is. Kerámiájukra jellemzőek a durvábban soványított, kézi korongon készült vagy kézzel formált edények, melyek hullámvonalas és vonalköteges díszítésűek. Számos, e korszakhoz köthető orsógomb is előkerült, melyek szintén hullámvonallal, vagy egyéb bevagdalt díszítéssel bírtak.

A 10. századot képviselik azok a kis méretű csatok, melyek szintén műszeres leletfelderítésből származnak, ugyanúgy, mint egy csörgőgomb és egy kis méretű kereszt is.

A feltárt földbe mélyített épületek egy része – kőpakolásos kemencékkel – szintén a késő avar korhoz vagy a 10. századhoz köthető. Szegényes kerámiaanyagok korongolt, hullámvonal köteggel és vonalkötegekkel díszített edényekből áll.

A lelőhelyen talált utolsó régészeti korszakból, az Árpád-korból 2 földbe mélyített ház, 4 külső kemence, füstölő kemencék és egy kút került elő. A házak 4, illetve 6 cölöphellyel bírtak, kemencéjüket a ház sarkában meghagyott agyagtömbből alakították ki, amit szintén elláttak még kőpakolással. Ebből az időszakból származik egy ovális alakú kút is (S3), melynek összeomlott ágfonos szerkezetét is sikerült feltárnunk. A kút betöltéséből került elő egy csaknem ép palack, egy nyakánál eltört palack és egy csigavonalas díszítésű fazék is.

A feltárás az 1938-ban egyesült három falu közül Sáp határában folyt. Ezt a falut Sap néven 1221-ben említik először az oklevelek.

Munkatársak: Bárdos Nándor, Galkó József, Gyárfási József, Juhász Ádám, Kalászi György, Kovács Krisztián, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Sáfrány Andrásné és Toronya Zsolt.

HORVÁTH ANTONIA – CSENGERI PIROSKA –
LÁSZLÓ-HAJDÚ MELINDA

275. Regöly határa

(Tolna megye) U, R, B, Lt, Ró, A, Á, Kö

Február 26-án terepbejárást végeztünk a kisdádi halastó környékén, amelynek medrében és szűkebb környezetében 2009-ben 5 lelőhelyet azonosítottunk.⁷⁴ A magas vízállás miatt itt újabb megfigyeléseket nem tudtunk tenni, de két újabb lelőhelyet így is találtunk.

Kisdádi-halastó V. (KÖH 74797): a tótól ÉNy-ra eső vadetető környékén korábban középkori lelőhelyet azonosítottunk. Most alaposabban bejártuk a vadetető környékét, amelytől Ny-ra néhány tíz méterre, a vaddisznótúrásokból több középkori kerámiát szedtünk össze, valamint fém tárgyakat (3 római érme, 1 Zsigmond parvus, gyűszű, gótikus könyvcsat, kardhüvely(?) koptatója, nagyobb kocsivasalások). Egy kb. 10×10 m-es területen szórányosan középkori, pelyvás soványítású téglatöredékeket figyeltünk meg. Az út nyomvonalából baltás szőlőmetszőkés töredékét gyűjtöttük. A lelőhely a dűlőút Ny-i felén is folytatódik, itt egy másik, kb. 10 m hosszú, középkori téglatörmelék folt is azonosítható, ahol késő középkori fazékeremet, fejesgyűrűt és egy nagyobb vasalatot is találtunk. Mivel korábban a tó forrása körül is került elő középkori kerámia, ezért feltehető, hogy a faluhely DK-i irányban egészen addig elnyúlik.

Kisdádi-halastó 6. (KÖH 88081): a Kisdádi-vadászháztól É-ra fekvő füves dombon, amely egy ÉNy–DK irányú földnyelv DNY-i része, az állati túrásokból néhány őskori kerámiatöredéket gyűjtöttünk, É-i és K-i irányban egészen az erdő kerítéséig.

K. NÉMETH ANDRÁS – CZÖVEK ATTILA

74 RKM 2009, 327.

Március 13-án, Regöly felé menet átutazóban terepszemlét végeztem a falutól DNy-ra, a Borzási-árok É-i felén.

Borzási-híd (KÖH 88079): A száraz szántóföldön a bekötőúttól K-re, egészen a domb lábáig közepes sűrűségben gyűjtöttem bronzkori, kelta és római cserepeket.

K. NÉMETH ANDRÁS

Céltott terepbejárást végeztünk 2014. március 13-án, 5. századi és 10–11. századi lelőhelyek beazonosítására Pincehely, Regöly, Tamási és Ozora határában. Ekkor utaztunk ki a Regöly belterületétől É-ra lévő Pacsmagi-tavak környékén lévő lelőhelyekre.

Alsómajsa, Sziget (Bozót) (KÖH 20505): A Pacsmagi-halastavak D-i, legkisebb területű tavától D-re elterülő Sziget nevű területen Cziráki Viktor közlése szerint neolitik és rézkori lelőhely lokalizálható. A terület legmagasabb részén, a kilátó térségében sok obszidián került elő az elmondások alapján. A lelőhelyen belül, annak DNy-i szegletében egy kb. 150 m átmérőjű területen 5. századi fibulák kerültek elő szórványként a korábbi években. A területen jelenleg fiatal telepítésű erdő áll.

Alsómajsapuszta I. (KÖH 20502): A korábbról már ismert, a Pacsmagi-halastótól K-re húzódó középkori templomos Majsa falu kiterjedése a helyi adatközlő, Cziráki Viktor regölyi lakos elmondása alapján, ÉNy-i irányban mintegy 250 m-rel hosszabban nyúlik el, mint ahogy azt korábban feltételeztük. A középkori falu ezen részén a korábbi megfigyelések⁷⁵ szerint zömmel Árpád-kori kerámiákat találtak.

Lencsés (KÖH 90449): A Füzfási-halastótól Ny-ra, annak belső kanyarulatában lévő területen főleg késő avar kori, kis mennyiségben római kori és rézkori kerámiákat gyűjtöttünk. A területen kint jártunkkor a felszínt jelentős mértékben borította másodlagosan kikelő búza.

ÓDOR JÁNOS GÁBOR – K. NÉMETH ANDRÁS

276. Répcelak határa (Vas megye) Ő, R, B, Á, Kk, Kú, I

Az M86-os út kivitelezése során, régészeti megfigyelések alkalmával, az alábbi lelőhelyeken végeztek a Savaria MHV Múzeum munkatársai feltárásokat a 2014. április 2. és május 6. közti időszakban.

Ajkai-tag (M86 33. lh., KÖH 67117 és 80849): A humuszolás során három objektum került elő. A két oszlophely és az árokszakasz betöltésében leletanyagot nem találtunk, a lelőhely korának meghatározását a humuszolás során előkerült kis mennyiségű kerámia alapján volt mód elvégezni.

Bíró-földek (M86-29. lh., KÖH 43061): A korábban lehumuszolt 12 691 m² területen folyt a feltárás.

A 149 objektum nagy része jelentős mennyiségű kerámiát tartalmazó őskori oszlophely és gödör, emellett egy biztosan Árpád-kori objektumot, valószínűleg műhelyt találtunk. Ebben egyéb leletek mellett másodlagosan felhasznált római tegulák töredékei voltak.

A bronzkori településnyomok a terület É-i részén ritkán, a D-i részen intenzívebben jelentkeztek. A terület D-i, a mai Nick településhez közelebb eső árkaiban feltételezhetően a késő kö-

zépkori Nick falu gödreinek és oszlophelyeinek egy részét találtuk meg. A 13–16. századi leletek közül kiemelkedik egy bécsi fazék töredéke, amely az egyik tárolóveremből került elő. A felületen néhány 18–19. századi objektum is volt, valamint jelentős leleteink a fémkeresés során talált krajcárok és egy késő középkori bronzgyűrű.

Haraszt (M86-30. lh., KÖH 43062): A felületen a szakfelügyelet során felszínre került 30 objektumból jellegzetes, illetve kevésbé jellegzetes bronzkori kerámia került elő.

Magszeg-alja (M86-31. lh., KÖH 80847): A régészeti megfigyelés során előkerült kilenc objektumból kevés jellegtelen őskori kerámia, valamint egy árokból kora újkori fémtárgyak és kerámatöredékek kerültek elő.

Rába-mellék (M86 32. lh., KÖH 67115): A régészeti megfigyelés során előkerült 118 objektum feltárását végeztük el. Az intenzív rézkori település túlnyomó részt különálló gödrökből és egymásba kapcsolódó gödörkomplexumokból álló régészeti jelenségeiből nagy mennyiségű, szép és jellegzetes kerámia, nagyszámú kovaeszköz és pattinték került elő. A lelőhelyről kevés neolitik kerámia is ismert. Jelentős mennyiségű leletanyag származik a humuszból, amelynek begyűjtésére a földmunka alkalmával és az ásás ideje alatt történt esőzések után a korábban kiemelt felszíni földrétegből került sor.

A lelőhely legjelentősebb objektuma egy kb. 1,5 m átmérőjű kerek gödör, amelyben egy vesszőfonatos agyagépítmény leégett és összeomlott maradványait találtuk meg. Az omladék alatt égett állatsontok, kevés de jellegzetes kerámia és harminc csonkakúp alakú hálonehezék volt.

Munkatársak: Nagy Gergely régész, Kőszegi Ádám régész-technikus és Czöndör János ásatási technikus.

PAP ILDIKÓ KATALIN

277. Rétság, Cigány-berek (KÖH 87087)

(Nógrád megye) Ő, U, R, N

A kutatást a Barátság-1. DN400 kőolajvezeték kiváltó rekonstrukciójának munkálatai tették szükségessé. A humuszolás a Barátság-1. DN400 projekt korábbi szakaszában történt meg, 2014. július 17-én a 23+450–23+665 szakaszon, összesen 837 m² felületen, amelyből a pozitív feltárt terület 270 m² volt. Az előzetes régészeti dokumentáció összeállításához kapcsolódó régészeti megfigyelés során végzett bontómunkát 2014. július 21–24. között végeztük el.

A lelőhely Rétságtól DK-re, a Cigány-berek nevű határrészben, egy, a Pusztaszántói-patakra D-i irányban enyhén lejtős domboldalban fekszik. A lelőhely a kőolajvezeték kiváltó rekonstrukciós munkákat megelőzően nem volt ismert. Teljes kiterjedése nem volt vizsgálható, hossza a nyomvonalban kb. É–D-i irányban határozható meg, kb. 180 m hosszúságban. A humuszolást követően, a megfigyelés szempontjából rendkívül nehéz talajviszonyok között, 13 jelenség foltja rajzolódott ki. A régészeti munka befejeztével ezek száma a következők szerint alakult: 6 őskori gödör és 2 őskori árok (neolitikum / rézkor időszakából), 1 késő népvándorlás kori (kb. 7–10. századi) gödör. A fennmaradó 4 folt / talajelszíneződés nem régészeti korú jelenséghez tartozott. A feltárás során 2 korszak (neolitikum / rézkor és késő népvándorlás kor) kerámia leletanyagban gazdag jelenségeit tártuk fel, melyekkel Nógrád megye régészeti lelőhelyeinek száma a beruházáshoz kapcsolódó földmunkáknak köszönhetően, tudományos szempontból értékes adato-

75 Többek között lásd RKM 2008, 267.